

5 november 2008

Zoals voorzien zijn we om 6.30u. opgestaan (= Belgische tijd plus 1). Na het ontbijt maken we onze valiezen die dan door een aantal dragers via een kronkelend, dalend pad naar de oever van de Kasai gedragen worden. De mannen dragen valiezen en bagage zoals wij die zouden dragen, vrouwen heffen ze op hun hoofd en lopen er elegant mee naar beneden. Dat zou ik ook wel eens willen proberen al zal elegant lopen zeker niet lukken. De prauw wordt volgestouwd met onze valiezen en die van Roland, Mark en TinTin. Via Katako-Kombe reizen zij vandaag nog door naar Kinshasa. Er moeten ook nog drie vaten kerosine mee voor het vliegtuig. Alexandre gaat ook mee. De bootsmannen inbegrepen zijn we met tien passagiers.

Deze keer varen we tegen de stroom in. De bootsmannen leiden de prauw langs die plaatsen in de rivier met de minste tegenstroom. Om die op te zoeken dwarsen we de rivier in bijna elke bocht. Aldus leggen we meer afstand af, ik heb echter niet de indruk dat we er langer over varen dan tijdens de heenreis. Dat kan echter een totaal verkeerde indruk zijn want de omgeving is zo mooi dat de tijd vergaat zonder dat we er ons van bewust zijn.

De stuurman ondervindt al van in het begin van de vaart dat de prauw niet goed geladen is. Hij meert aan bij een zandbank om alle bagage te herschikken. De passagiers moeten zich geschrinkt zetten zodat alle gewicht goed verdeeld raakt.

Overall waar we voorbij varen, wordt naar ons gewuifd of vrolijk geroepen. Al van bij het binnenvaren van Ilebo is het één grote ambiance. Aan een van de wrakken lijkt het wel feest, wasfeest. Een groot aantal vrouwen is er gezamenlijk met de was bezig. Er wordt gelachen, gepraat,

gewuifd en geroepen én gewassen. Het is een kleurrijk spektakel. We varen het zijriviertje op.

Op vele hoge bomen langs de oevers groeien grote clusters *Bulbophyllum*-planten, ik zie ook enkele Angraecoiden. Ergens recht voor ons staat een uitgebrande boom, een zwart kunstwerk in een groen decor. Op de aanmeerplaats heerst een gezellige drukte. Alle bagage wordt overgeladen op enkele 4x4's die klaar staan en we rijden door naar het guesthouse van Brabanta. We zullen daar wachten tot het tijd is om naar het vliegveld te gaan.

Terwijl we daar zijn krijgen Roland en Yves tezelfdertijd een bericht dat niet alle bagage voor Katako-Kombe mee is met het vliegtuig. Roland is in alle staten, Yves hypernerveus. Het is in eerste instantie niet duidelijk wat er gebeurd is. Adrien, de hoofdgeneesheer van het ziekenhuis te Katako-Kombe zit ook in dat vliegtuig, dus... Yves en Roland proberen per telefoon iets van de gehele situatie te begrijpen. Roland handelt 'koloniaal': laat luidop zijn ongenoegen blijken. 'Incompetent' roept hij en nog meer van dat schoons. Yves stelt verwijtend vragen. Er is zeker een deel van de medicatie niet mee en ook de operatiesets die tegen maandag zeker in Katako-Kombe zouden moeten zijn, werden niet opgeladen. Dat kan een ware ramp betekenen want dan komt een delegatie van 'Artsen zonder Vakantie' aan om in het ziekenhuis te opereren en zonder die operatiesets geen operaties. Roland, die voor Brabanta het vliegtuig gecharterd heeft, informeert verder hoe de vork aan de steel zit.

De uiteindelijke uitleg? Er was niemand 'van ons' op het vliegveld in Kinshasa toen moest geladen worden. Adrien was er niet en van

Memisa was er ook niemand. Niemand wist dus welke bagage zeker moest ingeladen worden. De piloot heeft dan laten inladen tot het maximale toegelaten gewicht bereikt was. Om 8.55u. is hij opgestegen en dat is 55' later dan voorzien was. Adrien was juist op tijd om met het vliegtuig mee te vliegen, dus... te laat. De persoon van Memisa die wist wat er allemaal mee moest komen, kwam aan toen het vliegtuig klaar stond om te vertrekken, dus... te laat. Soit, gedane zaken nemen geen keer en dus probeert Yves via Memisa te regelen dat alles wat niet opgeladen werd zeker mee kan komen volgende maandag met de AzV. Yves belt ook de ambassadeur van de Orde van Malta op om een en ander te bespreken en te regelen. Ze spreken af dat al het mogelijke zal gedaan worden om zeker de operatiekits met Dr. Herman Devriendt (gepensioneerd chirurg van AZ MM campus St. Jozef) mee te geven.

Het is ondertussen tijd om naar het vliegveld te vertrekken. Ook daar bellen Roland en Yves nog druk over en weer. Ik stuur een sms-je naar huis in België, het laatste voor we naar een van bijna alle mogelijke communicatie verstoken wereld vertrekken: "het gebied waar zelfs de muskieten nog wild zijn!" Als het vliegtuig geland in Ilebo is, stellen we vast dat de meeste medicatie toch opgeladen is. Dat is een hele geruststelling. Mieke stelt vast dat uit de zijzakken van haar bagage een aantal stukken, die zij in België in bruikleen gekregen had, verdwenen zijn. Gestolen op de luchthaven in Kinshasa?

Nadat de reizigers voor Ilebo uitgestapt zijn en hun bagage is uitgeladen, wordt alle bagage voor Katako-Kombe en Kinshasa opgeladen. De tanks van het vliegtuig worden gevuld met de kerosine die met ons uit Mapangu meegekomen is. We stappen in... tijd voor de 'take off' richting Katako-Kombe. Het is een aangename vlucht

over een prachtig, veelkleurig oerwoud met hier en daar grasgroene open plekken en hooikleurig gele en groene, hoger gelegen savannes.

De vlucht Kinshasa - Ilebo - Kinshasa maakt speciaal voor ons een ommetje van bijna 2000 kilometer via Katako-Kombe. Dit bewijst hoeveel belang Brabanta hecht aan het bezoek van Yves hier, zijn evaluaties en voorstellen om hun ziekenhuis te rehabiliteren.

Het Afrikaanse en zeker het Congolese oerwoud is het enige ongerepte oerwoud ter wereld!

De landingspiste van Dingle is in zicht. De piloot vraagt ons of het hier is dat hij moet landen. Wij denken: "Ja zeker, weten wij veel!" Hij cirkelt in een wijde boog rond de piste en zet de landing in om dan een geslaagde landing te maken. Hij is hier voorheen nog nooit geland. Naast de piste ligt een vliegtuigje (Cessna) ondersteboven, boven de motor is een afdakje geplaatst. Yves vertelt ons dat we met dit vliegtuigje naar Kananga hadden moeten vliegen op de terugweg naar Kinshasa. Het ongeval gebeurde vorige week. Het weer was slecht (regenseizoen). De piste lag er nat bij, de piloot

wou niet landen maar zijn passagier, een plaatselijk senator wou absoluut wel landen. De piloot is normaal gezien de baas van zijn vliegtuig. Hier is dat dus soms anders. De gevolgen zijn bekend: het vliegtuig is 'perte totale' maar er waren geen gekwetsten. Yves was hiervan op de hoogte en heeft iets anders kunnen regelen voor onze terugreis.

Het onthaal is indrukwekkend. Een massa volk staat ons op te wachten. Kleurrijke dansers begeleiden zichzelf op grote trommels en met bellen. De vreugde over het weerzien van Yves is

heel groot. De volwassenen hebben hun beste kleren aangetrokken, enkele personeelsleden van het ziekenhuis zijn meegekomen in hun properste werkkledij. We genieten van dit verwelkomingspektakel, groeten iedereen, worden door iedereen gegroet, hier en daar maken we wat uitgebreider kennis.

Als ik het verongelukte vliegtuigje wil fotograferen komt een van de twee politieagenten, die met de bewaking van het wrak belast is, naar mij toe. Ik vertel hem dat ik het toestel wil fotograferen en dat is geen probleem voor hem. Terloops vraagt hij mij of ik wat centen heb voor hem want hij is slecht betaald en heeft geen geld om eten te kopen. Ik beloof dat ik hem en zijn collega bij het vliegtuig zal fotograferen waarna ik hem wat geld zal toestoppen. Ik wandel daarna terug naar de grote groep mensen uit Katako-Kombe en zie dat ons vliegtuig tijdens het uitlopen na de landing wel drie centimeter diepe sporen in de piste heeft achtergelaten. Het regenseizoen en de hevige regens van vorige week maken de piste zachter dan ze hoort te zijn.

Ondertussen is alle bagage voor Katako-Kombe overgeladen op de 4x4's van de BDOM en van het project. We worden aangemaand om plaats te ruimen voor het vliegtuig dat naar het begin van de piste moet taxiën om te kunnen opstijgen.

Dan loopt het verkeerd.

Terwijl het vliegtuig keert aan het eind van de piste rijdt het zich vast in de zachtere ondergrond van het keerpunt. De piloot laat de motoren en propellers op volle kracht draaien. Het vliegtuig lijkt eerst wat vooruit te gaan, staat dan stil waarna de piloot de motoren stil legt. Het vliegtuig heeft zich met het neuswiel dieper vast gereden. Een deel van de vering blijkt ondertussen ook oververhit. Dit is echter het kleinste van de problemen, de piloot heeft vol-

doende water aan boord om het koelwaterreservoir opnieuw aan te vullen. Los geraken, dat is nu een dringend op te lossen probleem. Dringend want er moet vóór 18u. plaatselijke tijd in Kinshasa geland kunnen worden, op Ndolo waar geen verlichting aanwezig is. Na 18u. is het donker en moet op N'Djili geland worden. Dat brengt wat vervelende formaliteiten en kosten met zich mee.

Met schoppen wordt het zand van voor de wielen weggegraven. Met alle beschikbare krachten proberen we het vliegtuig over de aldus ontstane flauwe helling vooruit te duwen. We kunnen het vliegtuig alleen maar tot op en neer wiebelen bewegen zodat het voorwiel nóg dieper in het zand wegzakt.

Het vliegtuig lostrekken met een 4x4?

Alle beschikbare veiligheidsgordels worden uit de auto's losgevezen, aan mekaar geknoopt, aan het voorwiel van het vliegtuig vastgemaakt en aan een 4x4 bevestigd. Heel langzaam komt de 4x4 vooruit. Eventjes ziet het ernaar uit dat er

beweging in het vliegtuig zal komen en dan... De veiligheidsgordels breken plots door en de 4x4 schiet in een korte ruk een metertje vooruit.

We staan dus even ver.

Ondertussen hebben een aantal mensen kleine termietennesten uit de savanne verzameld. Het grondmengsel waaruit die nesten gemaakt zijn, is heel hard en wordt dikwijls gebruikt om een ondergrond van paden en pistes te verharderen. De helling naar de wielen wordt verbeterd. Kapot geklopte termieten-nesten worden in die hellende geul open gespreid, daarboven worden planken gelegd en op die planken komt weer een laag termieten-hopengruis. De piloot laat de motoren weer warm draaien, geeft plankgas en... tergend langzaam komt het vliegtuig in beweging, rijdt de korte, hellende geul naar omhoog en taxiet langzaam naar het hardere deel van de piste. Terwijl de piloot de propellers laat draaien, stapt iedereen die mee moet naar Kinshasa weer in. Als de motoren goed op temperatuur zijn, gaat het volgas vooruit en na een heel korte aanloop stijgt het vliegtuig op ruim anderhalf uur later dan voorzien. Kinshasa ligt in vogelvlucht op ruim 1000 kilometer van hier. Al die tijd bleef de piloot heel kalm ondanks de tijdsdruk. Hij had ooit al eens met een klein vliegtuigje met dunne banden vast gezeten maar met een groter vliegtuig met dikke banden als dit nog nooit.

We hebben het tijdens ons verblijf in Congo al dikwijls gehoord en ook ondervonden: "Heel dikwijls verloopt hier niets zoals het gepland werd."

Onderweg naar Katako-Kombe staan voor de hutten palmtakken en versierde bogen als symbool van verwelkoming. We houden een eerste keer halt bij de Protestantse missiepost van Dinglele. Daar is een Centre de santé gebouwd met de financiële steun van de serviceclub 'Fifty

One Club Gent'. Het gebouw ziet er goed uit, mooi en bijna klaar om te gebruiken. In het gebouw beginnen zich enkele termietenkolonies te vestigen. De nesten zijn nog klein, amper enkele kubieke centimeter groot, maar het zou goed zijn ze niet uit het oog te verliezen en ze bijtijds te vernietigen.

Wat later rijden we de campus op van het ziekenhuis te Katako-Kombe. Er is een bamboe-omheining geplaatst om de geiten van de campus weg te houden. De poorten moeten nog geplaatst worden en de gaten die een of andere onverlaat in die nieuwe omheining gemaakt heeft, moeten dringend gedicht worden. Ook hier is de ontvangst groots. De trommelaars van een paar uur geleden zijn van de partij. Ze trommelen en dansen en komen om wat geld schooien. De kinderen drummen om de mooiste

plaatsjes te veroveren en worden wel eens met harde hand weggeduwd door een volwassene die voor zichzelf een mooi plaatsje opeist, vooral als er foto's genomen worden. Het is tijd voor speeches, applaus en gejuich. De twee 'dorpsgekken' zijn ook present, een van hen doet in perfect Frans alle mogelijke pogingen om ons wat geld te ontfutselen. Ze laten hem eerst wat

betijen maar eens 'trop' te veel geworden is, wordt hij met zachte hand en onder protest van zijnentwege weggeleid.

Het is tijd nu om ons logement op te zoeken.

We maken kennis met de zusters Franciscanessen, allemaal zwarte zusters, en met Barbara. Het zien er allemaal leutige, heel kleurig geklede nonnetjes uit. Helemaal niet saai dus en niet te vergelijken met wat voor religieuzen ook uit het verre noorden bij ons, die eerder wél saai gekleed zijn (wat niets zegt over wat daaronder zit). Barbara is een 25-jarige vroedvrouw uit Salzburg die in Tshumbe werkt, ze is hier voor een weekje op vakantie. Yves en Mieke zullen bij de nonnetjes verblijven. Ik zal in de parochie, het vroegere patersklooster, overnachten. De nonnetjes zorgen wel voor al onze maaltijden.

We hebben sobere kamers. Mijn kamer heeft de hele dag opengestaan. Mocht ik dat willen, ik kon al direct een interessante verzameling van verschillende insectensoorten aanleggen. In de hoek van mijn kamer hangt een versleten lavabo met warm- en koudwaterkranen. Alleen... er is geen water. Geen nood echter, op een stoel naast de lavabo staat een grote emmer water en een beker om water te scheppen en er mee te gieten. Op een tafeltje staat een gesloten karaf met drinkbaar water en een inox drinkbeker. Naast de lavabo zit een wel zes centimeter grote, dikke maar mooie bruine spin. Op mijn bed liggen twee dunne matrasjes en lakens. Van de pastoor krijg ik een hoofdkussen in bruikleen. Op de vloer langs de muren liggen massa's rattenstrontjes, denk ik, en 'onderdelen' van mestkevers. Ik tel ook een tiental levende mestkevers die weg en weer over de vloer kruipen. Goed dat ik over een muskietennet beschik, daar raken die kevers zeker niet door. De toiletten en de douche bevinden zich in een apart gebouwtje. De met

water te vullen emmer die ernaast staat dient om het toilet door te spoelen. De douche heeft een grote kop maar is verder niet meer dan een 'pissertje'.

Tijd voor een lekker avondmaal. Aan de ingang van de refter hangt een lavabo met kraan aan de muur, alleen... er is geen lopend water. Naast de lavabo staat een emmer water en een nonnetje met een beker. Ze giet water op onze handen, wijst naar een stuk zeep, giet weer water om de zeep af te spoelen. Ik vraag nog wat water en klets dat in mijn gezicht om het zand en stof van de landingspiste weg te spoelen. Zuster overste staart mij verbaasd aan alsof ze zoiets nog nooit gezien heeft. We eten rijst, gestoofde maniokblaren, kip en geit, vis en lokale champignons en verse ananas als dessert. Nog nooit heb ik zo'n lekkere, frisse ananas gegeten. Er is ook koffie, nescafé. De geit was een gift aan Yves van de nieuwe administrateur van Katako-Kombe.

Na het avondmaal praten Mieke en ik nog wat na in de living/TV-zaal, er wordt ons zelfs een koel pintje gepresenteerd. Yves praat wat bij met Pierre, de verantwoordelijke van de BDOM, en met Henriette die binnen de BDOM zich vooral inzet voor de gezondheidszone van Katako-Kombe. Mieke praat wat met Barbara, ik praat lange tijd met Lucien, de broer van Roger (zie Courtejoie), die hier arts is. Zijn loon wordt door het Steyaertfonds betaald.

Als Lucien me vraagt hoe Congo mij bevalt zeg ik hem: "Het is een zeer mooi land. De mensen zien er niet ongelukkig uit. Ze zijn kleurrijk gekleed, ze lachen, palaveren, gesticuleren, roepen ons vrolijk toe, juichen, er is ambiance..." "Dat is typisch Congo," zei Lucien daarop. Is dit dan façade? Lucien geeft een voorbeeld van de reële situatie waarmee hij geconfronteerd wordt. Een moeder komt met haar kind op consultatie.

Het kind heeft bij het plassen veel pijn, diagnose: blaasstenen. Hij stelt voor om de steen operatief te verwijderen en geeft een voorschrift voor medicatie. De blik van de ouders is pijnlijk: hopeloosheid, een gevoel van wanhoop en onmacht. Hij ziet ze denken: "Hoe zullen we dat ooit kunnen betalen? Hoe zullen we dat te boven komen?" Ook de arts voelt die onmacht omdat hij de ouders op dit punt niet direct een oplossing kan bieden.

Het viel Lucien, die hier nu twee jaar werkt, ook op dat de bewoners hier heel eenzijdig, te weinig gevarieerd eten: elke dag hetzelfde, week in week uit, maand in maand uit, jaar in jaar uit, altijd... Rijst, maniok, soms vlees, soms vis. De veranderingen die hij voorstelde leidden tot niets. Zoals overal is het ook hier niet anders. Oude, ingesleten gewoontes veranderen is zeer moeilijk en de armoede zal zeker ook een rol spelen.

Op TV - schotelantenne - zien we flitsende reclameboodschappen voor producten allerhande die hier in de verste verte niet te verkrijgen zijn. Onwillekeurig moet ik denken aan de Roemenen die destijds (1992) bijna letterlijk kwijlend naar het feuilleton 'Dallas' zaten te kijken.

Terwijl ik dit allemaal opschrijf, ik lig onder mijn muskietennet op het bed met een hoofdlampje, passeert op de muur een koppel ijverig parende, langwerpige insecten. Het ene bestje is 10 mm lang, het ander amper 6 mm. Rarara, wie is het mannetje, wie is het vrouwtje? Bij insecten zit het mannetje gewoonlijk bovenaan, de korte zat bovenaan, dus... Er komt ook een sprinkhaan voorbij, talloze mugjes en vliegjes willen mij komen begroeten maar verder dan mijn muskietennet komen ze niet, een veertigtal hele kleintjes uitgezonderd. Ze komen in het licht van mijn koplamp spelen en zijn een gemakkelijke prooi, ik verpletter ze niet zonder tegenzin. Tegen

slaaptijd kan ik de lijken tellen. Brommende mestkevers proberen tevergeefs een slaapplek te vinden. Ze botsen keer op keer met een grote plof tegen de muur. De grote spin blijft trouw op haar plekje naast de lavabo. Een vleermuis komt mij via een gat in het valse plafond een goede nacht wensen. Ik veronderstel dat haar schrill gepiep heel wat insecten afschrikt. Een mestkever probeert onder de lakens door tot bij mij te komen, wie weet om me vannacht gezelschap te houden. Dat lijkt me een niet al te goed idee en met mijn GSM zonder bereik duw ik hem plat. Hij kraakt en geeft de geest, jammer want mestkevers zijn sinds duizenden jaren goddelijke dieren (scarabeeën). Ik duw het lijk uit mijn bed, het valt met een plof op de grond. Ik ben goddeloos, stop met schrijven en probeer wat te slapen in deze drukke, nachtelijke wereld.

mestkeverballet

Barbara, een jonge Oostenrijkse uit Salzburg werkt voor een NGO als vroedvrouw in Tshumbe. Ze geeft ook opleiding aan moeders over malnutritie. De opvang van vooral de moeders is niet gemakkelijk. Hun reactie is dikwijls: "Waarom moet dat nu anders, we hebben het altijd zo gedaan." Ze is bij de zusters van Katako-Kombe op vakantie om uit te rusten van een wel heel belastende arbeidsperiode. Tijdens de nationale staking van de verpleegkundigen die pas afgelopen is, was ze meer dan een week dag en nacht van wacht om de bevallende vrouwen bij te staan. Ze heeft al die tijd alleen gewerkt. Naar het einde toe van de staking, zijn er toch een aantal stakende vroedvrouwen haar komen bijstaan. Het is nu tijd om wat te rusten en te bekomen. Barbara is in Tshumbe sinds februari 2008. Ze spreekt vlot Tetele, de lokale taal. In januari keert ze voor drie maanden terug naar Oostenrijk. Een echte vakantie zal dat echter niet zijn want ze moet daar op verschillende plaatsen over haar werk hier gaan spreken. Ze hoopt voor een weekje complete rust naar ergens in Frankrijk te kunnen vertrekken. Yves zoekt iemand om aan vroedvrouwen van Katako-Kombe opleiding te geven, vooral omdat het

project echt iets extra's wil doen om de problemen in verband met zwangerschap en bevalling beter aan te pakken. Misschien is Barbara wel de geschikte persoon. Yves spreekt er haar over aan en vraagt haar over het voorstel na te denken.

Wordt vervolgd?

Zeker: enerzijds was ze enthousiast, anderzijds terughoudend omdat ze vreest dat ze, gezien haar leeftijd, weinig te zeggen zal hebben aan vroedvrouwen die al lang op dezelfde manier werken.

Na een discussie met Jean in Kinshasa wordt uiteindelijk beslist gedurende drie maanden een zeer ervaren vroedvrouw uit zijn ziekenhuis, die ook de lokale taal kent, te laten overkomen.

Opleiding voor vroedvrouwen,
in het midden
de vroedvrouw
die uit Kinsgasa kwam
om de opleidingen te geven